

Symposiumvoorstel

Beroepsonderwijs, Bedrijfsopleidingen en Vakmanschap

Inleiding: historisch kader van het BBV-onderzoek

- De eerste decennia beroeps- en bedrijfsopleidingenonderzoek (Prof. em. Dr. Martin Mulder). In Nederland is de historie van het beroepsonderwijs- en bedrijfsopleidingsonderzoek relatief gezien beperkt. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat het door de overheid gereguleerde beroepsonderwijs relatief jong is. Het onderwijs voor beroepen en vakmanschap was vanaf de middeleeuwen in handen van de gilden. Sinds de industrialisatie ontwikkelde zich het onderwijs binnen grotere bedrijven. Ook de markt van het niet-bekostigde bedrijfsgerichte onderwijs is nog relatief jong. Niettemin hebben zich diverse onderzoekslijnen afgetekend die kenmerkend zijn voor het veld van het beroepsonderwijs en de bedrijfsopleidingen. In dit symposium wordt een historische schets gegeven van het onderzoek op het terrein van het beroepsonderwijs en de bedrijfsopleidingen dat zich vanaf je jaren zeventig van de vorige eeuw sterk heeft ontwikkeld. Er worden enkele dominante onderzoekslijnen geschetst. In de volgende korte presentaties worden diverse actuele thema's aangestipt. Daarna volgen twee reacties, uit het veld van het beroepsonderwijs en van de bedrijfsopleidingen. Tot slot volgt een open discussie.

Korte presentaties: Actuele onderzoekslijnen

- Lerende organisaties, duurzaamheid en verantwoord innoveren (Dr. Renate Wesselink, Wageningen University). Het thema 'lerende organisatie' is alweer enkele decennia oud, maar de implementatie van dit concept vraagt nog steeds veel aandacht, niet alleen ter optimalisatie van bedrijfsprocessen en -resultaten, maar ook ten behoeve van de bijdrage aan maatschappelijke doelen. Daarbij zijn duurzaamheid en verantwoord ondernemen essentieel, zowel voor de mens als het milieu. In deze bijdrage wordt een theoretische verkenning gepresenteerd, alsmede eerste empirische resultaten van onderzoek.
- Onderzoek naar loopbaanleren (Prof. dr. Marinka Kuijpers, Open Universiteit Nederland). Een leven lang ontwikkelen is een belangrijk onderwerp op de politieke agenda. Het uitgangspunt is dat de werknemer hierin zelf de regie moet nemen. Ter voorbereiding op een leven lang leren op de arbeidsmarkt, zijn in het beroepsonderwijs (vmbo en mbo) loopbaancompetenties in wettelijke eindtermen opgenomen. De rol van de docent in het beroepsonderwijs verandert. De ontwikkelingen op dit gebied worden in deze presentatie besproken.
- Adaptieve expertise in beeld (Prof. dr. Marieke van der Schaaf, UMC Utrecht). De ontwikkeling van adaptieve expertise vraagt om veelvuldig bewust oefenen met complexe vraagstukken in verschillende situaties met actieve reflectie en feedback van een begeleider of coach. De rol van feedback is daarbij cruciaal. Te verwachten valt dat recente technologische ontwikkelingen nieuwe feedbackmogelijkheden voor professionals biedt waarmee ze hun adaptieve expertise kunnen ontwikkelen. In deze bijdrage wordt ingegaan op de vraag hoe adaptieve expertise op het terrein van beeldvormende diagnostiek binnen de geneeskunde zich ontwikkelt en hoe expertiseontwikkeling op dit terrein met nieuwe technologie kan worden ondersteund.
- Identity work met studenten in contexten van innovatie en co-creatie (Dr. Petra H.M. Cremers, Hanze Hogeschool). Studenten in het hoger onderwijs moeten als professionals functioneren in een wereld die in toenemende mate onvoorspelbaar, complex en geglobaliseerd is. Identity work kan studenten helpen om steviger te staan in de complexiteit van verandering en transitie. Uit onderzoek blijkt dat een sterke professionele identiteit samenhangt met zelfregulatie, veerkracht, excellentie en wijsheid. Echter, dit is gebaseerd op onderzoek met werkende professionals. Deze presentatie daarentegen gaat in op onderzoek naar de manier waarop identity work voor studenten kan worden gefaciliteerd in onderwijscontexten die zijn gericht op innovatie en co-creatie en in hoeverre de studenten dit als waardevol ervaren.
- Onderzoek naar de inzet van virtuele realiteit (Dr. Stan van Ginkel, Hogeschool Utrecht). Feedback wordt beschouwd als een essentieel leeromgevingskenmerk voor het aanleren van presentatievaardigheden in het hoger onderwijs. Van belang hierbij is vooral de aard én timing van de feedback. Recente studies laten echter zien dat er discussie bestaat over de effectiviteit van directe feedback versus feedback die na afloop wordt gegeven in presentatieonderwijs. Deze experimentele veldstudie onderzoekt de invloed van directe feedback, ten opzichte van feedback na afloop, op de ontwikkeling die studenten doormaken gelet op hun presentatievaardigheden in een virtuele omgeving. De resultaten uit dit experiment worden gebruikt om bestaande ontwerpprincipes voor

presentatiecurricula in het hoger onderwijs te optimaliseren. Bovendien wordt besproken hoe deze inzichten meegenomen worden bij het ontwikkelen van gepersonaliseerde, mobiele VR-leeromgevingen gericht op leren presenteren.

- Onderzoekverrichtingen in de praktijk van de mbo-docent (Dr. Annoesjka Boersma, Hogeschool Utrecht; Patricia Brouwer, Hogeschool Utrecht; Jannet Doppenberg, Hogeschool van Amsterdam; Rozemarijn van Toly, Expertisecentrum Beroepsonderwijs). Steeds meer mbo-instellingen zien de docent als spil in het verbeteren van de onderwijskwaliteit. Zij zetten diverse interventies in om hen, individueel en in teams, hierbij te ondersteunen. In deze bijdrage wordt specifiek ingegaan op het kritisch-reflectief werkgedrag van de docenten, dat is gebaseerd op een reflectieve en onderzoekende houding. Voor zes interventies binnen vijf mbo-instellingen is in kaart gebracht welke belemmerende en bevorderende factoren het effect kunnen verklaren van de interventies op de reflectieve en onderzoekende houding en het kritisch-reflectief werkgedrag van docenten en de onderwijskwaliteit.

Quo vadis?

- De praktijkrelevantie van het onderzoek voor het beroepsonderwijs (Marjolein Held, voorzitter beroepsvereniging opleiders mbo). Wat vraagt het beroepsonderwijs van het onderzoek? Wat wordt verwacht van de docent aan onderzoeksactiviteiten? Welke thema's binnen het beroepsonderwijs worden de komende vijf jaren belangrijk?
- De praktijkrelevantie van het onderzoek voor het bedrijfsleven (Dr. Yvette Baggen, Learning Expert, HCD, Learning & Development, NN Group N.V.). Wat gebruikt het bedrijfsleven van het onderwijskundig onderzoek? Wat vraagt het van het onderwijskundig onderzoek? Zijn er verwachtingen ten aanzien van het onderwijskundig onderzoek? Welke thema's binnen de bedrijfsopleidingen worden de komende vijf jaren belangrijk?

Discussie

- Discussie. Open ronde van vragen en reacties naar aanleiding van de presentaties.